

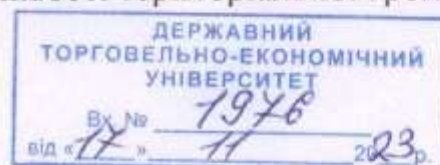
ВІДГУК

**опонента на дисертаційну роботу
Багацької Катерини Володимирівни
на тему: «Формування капіталу підприємств комунальної
власності в системі місцевих фінансів»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дисертації. Євроінтеграційний вектор розвитку ринкової економіки потребує удосконалення соціально орієнтованої невиробничої сфери як складової економіки територіальних громад, що забезпечується соціальним спрямуванням. Однією із соціально важливих складових цієї сфери є комунальний сектор, інфраструктура якого має відповідати темпам сучасного розвитку економіки територіальної громади.

Фінансове забезпечення комунального сектору пов'язане з бюджетним процесом на місцевому рівні, а відповідно фінанси підприємств комунальної власності є структурним елементом системи місцевих фінансів. Отже, важливим завданням для територіальних громад є розробка системи фінансового забезпечення підприємств комунальної власності, яка сприятиме їх капіталізації на основі принципів ефективності та обґрунтованості.

Ефективне формування капіталу підприємств комунальної власності є передумовою збільшення його капіталізації, значення якої в періоди економічних криз полягає у зростанні технологічної спроможності таких підприємств та посиленні мотивації до підвищення результативності їх діяльності і створенні доданої вартості. Капіталізація підприємств комунальної власності, що досягається шляхом ефективного формування їх капіталу, сприяє зростанню якості життя населення та привабливості територіальної громади.

З огляду на зазначене, вважаємо, що дисертаційне дослідження Катерини Багацької виконане на тему: «Формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів» є актуальним та своєчасним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Катерини Багацької мають належний ступінь наукової обґрунтованості, що обумовлено узагальненням та аналізом значної кількості наукових публікацій з питань формування капіталу і капіталізації підприємств, місцевих фінансів та місцевих бюджетів, фінансів підприємств комунального сектору.

Дисертантом досягнуто поставлену в роботі мету дослідження – розробка теоретико-методологічних положень та практичних механізмів формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів, обґрунтування науково-методичного інструментарію та рекомендацій щодо їх реалізації на підприємствах комунальної власності України.

У роботі застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження, зокрема діалектичного, ретроспективного, монографічного, логічного узагальнення та абстракції, аналізу та синтезу, а також методи математичної статистики, зокрема економіко-математичне моделювання.

Обґрунтованість наукових положень докторської дисертації підтверджується її зв'язком з науковими темами відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного торговельно-економічного університету «Адаптація управління корпоративними фінансами до глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0119U100091), «Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах нестабільності та глобальних флуктуацій» (номер державної реєстрації 0121U109775).

В якості інформаційної бази дисертаційної роботи слугували наукові дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правові

акти України, матеріали Державної служби статистики України, офіційних інформаційних ресурсів міжнародних фінансових організацій, що надають рекомендації підприємствам державної і комунальної власності, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань та засобів масової інформації, результати соціально-економічних досліджень аналітичних центрів, фінансова звітність підприємств комунальної власності в Україні та результати власних досліджень дисертанта.

Наукові положення, результати, висновки дисертації підтверджуються публікаціями Катерини Багацької у наукових виданнях та їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених в ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній ступінь їх обґрунтованості згідно встановлених вимог та відповідність дисертації Катерини Багацької спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження. Достовірність результатів дослідження, висновків і рекомендацій, які містяться в дисертаційній роботі в цілому є достатньою.

Проведене автором дослідження наукової проблеми базується на вивченні законодавчих та нормативно-правових актів з питань управління фінансами підприємств, аналізі особливостей формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів, наукових працях провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, фінансовій звітності підприємств комунальної власності в Україні, результатах соціально-економічних досліджень. Зроблені дисертантом висновки в повній мірі відображають основні положення проведеного дослідження та результати їх впровадження у діяльність місцевих органів влади, підприємств комунальної власності, аналітичних центрів, закладів вищої освіти та публікацією матеріалів дослідження.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, їх загальнонаціональне значення. Серед найбільш важливих теоретичних та практичних наукових результатів дисертаційної роботи, які характеризують наукову новизну та особистий внесок дисертанта можна відзначити наступні:

- заслуговує на підтримку авторська концепція формування капіталу підприємств комунальної власності як поєднання елементів теорії фінансів підприємств, фінансового менеджменту, корпоративних фінансів з домінуванням агентського підходу. Концепція базується на сутнісно-функціональних особливостях підприємств комунальної власності та містить основні принципи, функції, методи і джерела формування капіталу підприємств комунальної власності (с. 50-56, 92-96, 136-152, 153-169, 219-235);

- науковий інтерес представляють розроблені методологічні засади застосування процесно-орієнтованого підходу до формування капіталу підприємств комунальної власності, що здійснюється на двох рівнях послідовно, включаючи класифікацію, ідентифікацію, встановлення життєвого циклу, опис і регламентацію процесів (с. 186-201), а також сформований методологічний підхід до обґрунтування системи критеріїв фінансування підприємств комунальної власності з місцевого бюджету, що ґрунтується на відповідній класифікації таких підприємств, їх типологічній матриці, систематизованих формах отримання бюджетних коштів підприємствами комунальної власності, враховує фактори впливу на формування капіталу підприємств комунальної власності (с. 69-93, 106-107, 138-148, 301-311);

- у роботі визначено основні напрями фінансування підприємств комунальної власності, в основу яких покладено типологізацію фінансових пріоритетів, довгострокове і оперативне цілепокладання, індикатори загальної стратегії розвитку територіальної громади у взаємозв'язку з її фінансово-бюджетною спроможністю (с. 379-394);

- удосконалено визначення поняття капіталізації підприємства комунальної власності, в основу якого покладені сутнісні характеристики трансформації і приросту вартості як цінності, дуальності природи,

перерозподільчого характеру та інституційних обмежень (с.95-98). Досліджено систему принципів формування капіталу підприємств комунальної власності, які відповідають дуальній природі такого підприємства, включають принципи грантового фінансування та складаються з універсальних і специфічних, які розподіляються на соціальні і корпоративні (с. 157-165). Удосконалено класифікаційні ознаки до визначення факторів впливу на формування капіталу підприємств комунальної власності в Україні на основі систематизації провідних теорій корпоративних фінансів з виділенням факторів впливу на зовнішні і внутрішні джерела формування капіталу, що містять фактори, зумовлені формою власності та підпорядкуванням підприємств (с. 257-278). Розглянуто основні підходи до фінансової діагностики підприємств комунальної власності, що побудовані на основі поєднання статичних та динамічних моделей. Запропоновано розширення складової діагностики формування власного капіталу, інформаційною базою якої є фінансова звітність, у тому числі звіт про виконання фінансового плану підприємства (с. 173-184, Додаток Б);

- дістало подальшого розвитку положення стосовно прийняття фінансових рішень щодо підприємств комунальної власності відповідно до фінансової та інституційної спроможності територіальної громади і фінансового стану підприємства, обґрунтовано етапи та складові процесу прийняття фінансових рішень на рівні територіальної громади і підприємства комунальної власності з визначенням стратегічних і оперативних завдань (с. 292-300). Узагальнено форми фінансової підтримки підприємств комунальної власності, в основу яких покладено теоретичне та емпіричне підґрунтя зарубіжних досліджень (с.101-116). Обґрунтовано механізм фінансового забезпечення комунальних підприємств як поєднання форм, методів та інструментів прямої та непрямой дії, де на доданок до основних форм фінансування і кредитування пропонується узагальнення методів комбінованої форми фінансового забезпечення (с. 313-329).

Наведені у дисертаційній роботі обґрунтування положень наукової

новизни результатів дослідження, авторські публікації, практичні впровадження підтверджують відповідність висновків та результатів дисертації Катерини Багацької вимогам щодо їх новизни та достовірності і мають загальнонаціональне значення.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і рефераті. Основні положення та результати дисертації опубліковано в 68 наукових працях, у тому числі в двох монографіях, 34 статтях у наукових фахових виданнях (серед них 4 статті у виданнях, проіндексованих в наукометричних базах *SCOPUS* та *Web of Sciences*) загальним обсягом 41,2 друк. арк. Ознайомлення зі змістом наукових праць свідчить про повноту відображення в них основних положень та результатів дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в роботі, викладені в рефераті, який за своїм змістом відповідає дисертації. В рефераті розкрито мету, завдання і зміст дослідження, наукову новизну, апробацію основних наукових результатів та їх практичну значимість.

Одержані здобувачем результати, в значній мірі, висвітлюють теоретичні та практичні питання формування капіталу підприємств комунальної власності.

Значущість висновків, результатів дослідження здобувача для науки і практики. Наукова цінність дослідження полягає у можливості застосування розроблених у дисертації методологічних підходів як у проведенні подальших наукових розвідок, так і в практичній діяльності. Результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми – розробку теоретико-методологічних положень та практичних механізмів формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів, обґрунтування науково-методичного інструментарію та рекомендацій щодо їх реалізації на підприємствах комунальної власності України.

Теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи, що розкривають сутність формування капіталу підприємств комунальної власності

мають практичне значення для здійснення ефективної фінансової політики органів місцевого самоврядування та підвищення результативності впливу бюджетного фінансування комунальних підприємств на соціально-економічний розвиток територіальних громад.

Основні наукові результати дисертаційної роботи використано в роботі громадських організацій, аналітичних центрів, рейтингової агенції, органів місцевого самоврядування, підприємств комунальної власності, що підтверджено відповідними довідками про впровадження. Також варто відзначити значну кількість публікацій апробаційного характеру, що підкреслює практичну значимість результатів наукових розвідок Катерини Багацької.

Положення дисертаційної роботи використано в освітньому процесі Державного торговельно-економічного університету (довідка від 15.06.2023 № 924/22).

Висновок про відповідність дисертації встановленим правилам і вимогам. Матеріали дисертаційної роботи Катерини Багацької викладено логічно, що забезпечило вирішення поставлених завдань відповідно до теми дослідження. Дисертація за своїм змістом, основними науковими положеннями, висновками та практичними рекомендаціями є завершеною науковою працею. За структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам до докторських дисертацій. Виклад матеріалу подається обґрунтовано, розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою, висновки й пропозиції відповідають змісту.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій. Дисертаційна робота Катерини Багацької відповідає принципам академічної доброчесності. Академічний плагіат, фабрикації чи фальсифікації в докторській дисертації та наукових працях, що розкривають результати наукових розвідок автора, відсутні. Ступінь самостійності

дослідження підтверджується відсутністю ознак плагіату. Використання положень, праць та висловлювань інших авторів мають відповідні посилання на першоджерела, що дозволяє зробити висновок про дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційній роботі слід відзначити деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження, зокрема:

1. В п.1.1 (с.36-47) дисертант узагальнює думки українських вчених щодо економічної сутності і структурної побудови системи місцевих фінансів з визначенням місця фінансів підприємств комунальної власності. Варто відзначити, що було б доцільно детальніше розкрити функції та роль системи місцевих фінансів у формуванні капіталу підприємств комунальної власності.

2. В дисертаційній роботі проаналізовано еволюційний розвиток провідних теорій корпоративних фінансів (с. 69-76 с. 219-220), зокрема теорії агентських відносин, теорії компромісу та теорії порядку фінансування (або ієрархічного порядку), обґрунтовано їх релевантність для підприємств комунальної власності (с. 258-263, с. 421-426). Водночас на с. 76-80 описані й інші теорії корпоративних фінансів. На нашу думку, варто було б охарактеризувати значимість всіх наведених в роботі теорій структури капіталу в поясненні формування капіталу підприємств комунальної власності.

3. В п.4.1. (с. 300) автор розкриває завдання керівника комунального підприємства в процесі прийняття фінансових рішень та підкреслює, що виконання кожної з функцій управління змушує його вирішувати ряд специфічних завдань, що відповідають основним функціям менеджменту: планування, організація діяльності, мотивація і контроль. Однак, важливо було б більш поглиблено розкрити саме пріоритетні завдання керівника комунального підприємства в процесі прийняття фінансових рішень в умовах інституційних перетворень.

4. В п. 4.2 дисертації (с. 313-329) запропоновано механізми фінансового забезпечення підприємств комунальної власності, проте недостатньо уваги приділено системі можливих заходів щодо стимулювання рентабельної діяльності комунальних підприємств: формування обґрунтованих тарифів на послуги; оновлення інфраструктури комунальних підприємств, що в перспективі може забезпечувати їхню прибутковість.

5. Автором запропоновано систему цілепокладання фінансування підприємств комунальної власності (с.382-390), де обґрунтовано переходи від нефінансових до фінансових цілей (рис.5.2, с. 387) і наведено зв'язок між загальною стратегією громади та її бюджетною стратегією (рис.5.1 с. 383, рис.5.3. с.389). Вважаємо, що доцільно більш детально розкрити роль бюджетної стратегії громади та її зв'язок з фінансовими цілями підприємств комунальної власності.

Зазначені зауваження не знижують достатнього наукового рівня дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

Загальна оцінка дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Катерини Багацької «Формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що у сукупності дозволяють вирішити важливе завдання – розробка теоретико-методологічних положень та практичних механізмів формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів, обґрунтування науково-методичного інструментарію та рекомендацій щодо їх реалізації на підприємствах комунальної власності України.

Дисертаційну роботу виконано на високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичне значення. За змістом реферат відповідає положенням дисертації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в наукових фахових виданнях, доповідалися на науково-практичних

конференціях. Дисертація відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що автор вирішив поставлені у роботі завдання.

На підставі викладеного, дисертаційна робота на тему «Формування капіталу підприємств комунальної власності в системі місцевих фінансів» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та положенням пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор, Багацька Катерина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Опонент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»**

Михайло КУЖЕЛЄВ

